

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ

Ιστορικό Αρχείο της Ε.Τ.Ε. Ερευνητικό Πρόγραμμα της Επιτροπής Ιστορίας της Ε.Τ.Ε.

Η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την ιστορία του νεότερου ελληνικού κράτους. Έως τις πρόσφατες σχετικές δεκαετίες διεκπεραιώνει το μέγιστο τμήμα όχι μόνο των τραπεζικών αλλά και των γενικότερων οικονομικών δραστηριοτήτων του ελληνικού κράτους. Ευεπλήκη ακόμη, κατά καιρούς, στον χειρισμό ύψιστων κοινωνικών και λεπτότατων εθνικών θεμάτων. Εξάλλου έχει συσσωρεύσει πολύτιμο αρχαιολόγιο πλούτο με συνέχεια μακράς διάρκειας, απ' όπου μπορεί να αντλήσει κανείς πληροφορίες μοναδικές για την οικονομική ιστορία της νεότερης Ελλάδας.

Ας σημειώσουμε ακόμη ότι το νεότερο ελληνικό κράτος συστάθηκε επίσημα το 1832 και η Εθνική Τράπεζα το 1841. Δεν είναι λοιπόν υπερβολή αν υποστηρίξουμε ότι επί ένα και πλέον αιώνων η ιστορία της Εθνικής ταυτίζεται με την οικονομική ιστορία της Ελλάδας.

Η Εθνική Τράπεζα συνειδητοποίησε πολύ έγκαιρα αυτό το συγκριτικό πλεονέκτημα. Ύστερα από προσπάθειες που ξεκινούν το 1938, με την ευκαιρία της προετοιμασίας για τον εορτασμό της εκατονταετίας από την ίδρυσή της, και διακόπτονται από τον πόλεμο, τον εμφύλιο και τη δικτατορία των συνταγματαρχών, το όνειρο γίνεται πραγματικότητα το 1977. Το νέο αυτό ξεκίνημα δεν είναι άσχετο από μια ευτυχή συγκυρία. Στη Διοίκηση της Τράπεζας βρισκόταν ένας φωτισμένος πνευματικός άνθρωπος, ο υποδιοικητής Παναγιώτης Ζαταντέκης, και στην αρμόδια διευθυντική θέση ένα στελέχος της Εθνικής, ο Ε. Δ. Κάσδαγλης, που στο πέρασμά του από αυτήν άφησε ανεξίτηλη τη σφραγίδα του σε περισσότερους από ένα τομείς. Με διαδοχικές προσηγγίσεις, προσαρμογές και βελτιώσεις συστήνονται αυτά που σήμερα γνωρίζουμε ως **Ιστορικό Αρχείο της Εθνικής Τράπεζας** και **Ερευνητικό Πρόγραμμα της Επιτροπής Ιστορίας της Εθνικής Τράπεζας**.

Το Ιστορικό Αρχείο έχει ως σκοπό την συγκέντρωση, ταξινόμηση, αρχειοθέτηση, ευρετηρίαση, μικροφωτογράφιση και μηχανογραφική επεξεργασία των αρχειακών τεκμηρίων, αντικειμένων και άλλων μέσων, στα οποία είναι αποτυπωμένη η "μνήμη" της Τράπεζας. Κύριος τροφοδότης της διαδικασίας αυτής, αλλά όχι μόνος, είναι, όπως είναι φυσικό, τα "ζωντανά" αρχεία της Τράπεζας, δηλαδή τα Γενικά Αρχεία.

Η Επιτροπή Ιστορίας έχει ως στόχο την αξιοποίηση των αρχειακού αυτού πλούτου για την έρευνα και συγγραφική μελέτην με σκοπό τη δημοσίευσή τους, για να πληρωθούν τα ιστοριογραφικά κενά στον τομέα, κυρίως, της οικονομικής ιστορίας του 19ου αιώνα και των αρχών του 20ού.

1. Δείγμα χαρτονομίσματος της Εθνικής Τράπεζας των 25 δρχ.

ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ

Το Ιστορικό Αρχείο της Εθνικής Τράπεζας (Ι.Α./Ε.Τ.Ε.) υπάγεται διοικητικά στην Υποδιεύθυνση Δημοσίων Σχέσεων και εποπτεύεται από Σύμβουλο Διοικήσεως. Αποσκοπεί 15 περίπου άτομα εξειδικευμένα στην αρχειονομία. Διαθέτει τρεις Υπηρεσίες: Υπηρεσία Τεκμηρίων, Υπηρεσία Λειτουργίας και Υπηρεσία Στήριξης της Ερευνητικού Προγράμματος.

Στα 19 χρόνια της λειτουργίας του Ι.Α./Ε.Τ.Ε. το εξειδικευμένο προσωπικό του έχει ταξινομήσει, ευρετηριάσει και μικροφωτογραφήσει εκατομμύρια λυτά έγγραφα και σταχυωμένα κατάστιχα, τα οποία σήμερα είναι προσπελάσιμα στους ερευνητές. Παράλληλα είναι σε θέση να καθοδηγεί όσους προστρέχουν στο Ιστορικό Αρχείο ώστε να έχουν εύκολη προσέλαση στο υλικό το οποίο αναζητούν. Πάνω από διακόσια ερευνητές το χρόνο εξυπηρετούνται στο χώρο αυτόν, οι οποίοι έχουν τη δυνατότητα να αναπαράγουν τεκμήρια, εφόσον είναι μικροφωτογραφημένα.

Το Αρχείο διαθέτει εξειδικευμένη βιβλιοθήκη με σπάνια βιβλία και περιοδικά του περασμένου και των αρχών του σημερινού αιώνα. Τη στιγμή αυτή ξεκινά ο σχεδιασμός για την ανάπτυξη της βιβλιοθήκης του Ιστορικού Αρχείου σε σύγχρονη λειτουργική βιβλιοθήκη, με επίσης πρόγραμμα αγοράς και σύνδεση με τα διεθνή ομοειδή δίκτυα.

Το Ιστορικό Αρχείο της Εθνικής, εκτός από τον πλούτο των τεκμηρίων που αντλεί από την ίδια την Τράπεζα, έχει συγκεντρώσει, κυρίως σε μικροφωτογραφημένη μορφή, "εξωτερικές" σειρές ή "αρχεία", που είναι απαραίτητα για τον ερευνητή της οικονομικής ιστορίας.

Τη στιγμή αυτή τα αρχεία της Εθνικής που αποκτήσει στο Ιστορικό Αρχείο καλύπτουν την περίοδο από το 1841 έως το 1940. Ήδη έχει ληφθεί σχετική απόφαση και σύντομα θα είναι προσπελάσιμα έως το 1953.

Η μακρά πείρα έχει καταστήσει πρωτοπόρους τους εργαζόμενους στο Ιστορικό Αρχείο της Ε.Τ.Ε. όχι μόνο στον τρόπο μας

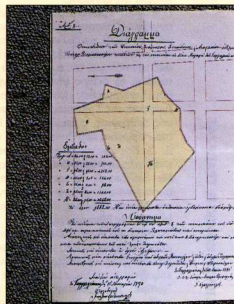
2. Μεταφορά αταξινόμητου αρχαιακού υλικού.

3. Ταξινομημένα λητά έγγραφα στα αρχαιοστάσιο.

6. Δείγμα ορολογίας της Ε.Τ.Ε. σε δραχμές.

7. Δείγμα αρχαιακού τεκμηρίου με διάγραμμα

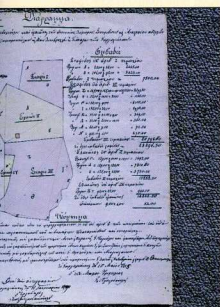

4. Ταξινομημένα σταχομένα κατάσχηα στο αρχαιοστάσιο.

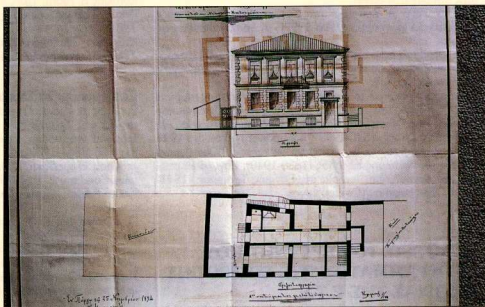

5. Εκδόσεις της Επιτροπής Ιστορίας της Εθνικής Τράπεζας.

ΠΡΩΤΟΠΡΟΤΥΠΟΙ ΚΑΙ

6. Τμήμα από τη σειρά: Δάνεια Ευνοήθηκα.

8. Δείγμα αρχαικού τεκμηρίου με διάγραμμα οικίας από τη σειρά: Δάνεια Ευνοήθηκα.

αλλά και σε διεθνές επίπεδο, δεδομένου ότι αυτό εκπροσωπεί τη χώρα μας στο Διεθνές Συμβούλιο Αρχείων. Οι εργαζόμενοι στο Αρχείο είχαν, εξάλλου, την πρωτοβουλία για τη σύσταση της Αρχαικής Εταιρείας.

Σήμερα δεν είναι σπάνιες οι περιπτώσεις κατά τις οποίες τα μέλη του Ι.Α./Ε.Τ.Ε. καλούνται να διδάξουν σε σεμινάρια αρχαιολογίας. Επίσης ομάδες εκπαιδευμένων αρχαιολόγων κάνουν την πρακτική τους εξάσκηση στο Ιστορικό Αρχείο. Φέτος ξεκινά επίσης ένα μεγάλο σεμινάριο ευαισθητοποίησης για όλο το δίκτυο της Εθνικής, ώστε οι χειριζόμενοι ζωντανά αρχεία να τα χειρίζονται έγκαιρα με τον κατάλληλο τρόπο. Ειδικά μέρημα να άρθρει για τα ηλεκτρονικά αρχεία, τα οποία στον τόπο μας δεν έχουν τύχει ακόμη της προσοχής που τους αρμόζει.

Ελπίζουμε ότι σύντομα, με τη σύμπραξη της Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών, η διατήρηση και κυρίως η προσπελασιμότητα θα επετασθεί και στις υπόλοιπες Τράπεζες της χώρας μας.

ΤΟ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ

Σχεδόν ταυτόχρονα με τη σύσταση και λειτουργία του Ιστορικού Αρχείου η Εθνική Τράπεζα ξεκίνησε ένα Ερευνητικό Πρόγραμμα που τελεί υπό την εποπεία της Επιτροπής Ιστορίας. Για να υποδηλωθεί η σημασία των οποίων αποδίδει η Τράπεζα στο εγχείρημα αυτό, στην Επιτροπή προεδρεύει ο εκάστοτε Διοικητής. Η σύνθεσή της περιλαμβάνει έγκριτους ιστορικούς και επιστήμονες του χώρου των κοινωνικών επιστημών, καθώς και στελέχη της Τράπεζας με μακροχρόνια πείρα.

Στην πρώτη φάση του Ερευνητικού αυτού Προγράμματος η Τράπεζα ανέθεσε εξήντα δημογραφικές έρευνες σε ιδιαιτέρως εξωτερικούς συνεργάτες.

Πάνω από τριάντα από τις έρευνες έχουν καταλήξει σε εκδόσεις των οποίων τη θεματολογία μπορεί να βρει ο αναγνώστης στη διεθνή στήλη.

Από το 1995 η Επιτροπή Ιστορίας σχεδίασε ένα τριετές Ερευνητικό Πρόγραμμα (1995-1998), το οποίο βρίσκεται σε εξέλιξη.

Το πρόγραμμα αυτό στοχεύει σε συνθετικές εργασίες μακρότερης διάρκειας, τις οποίες θα επομιαθούν διεπιστημονικές ερευνητικές ομάδες.

Ήδη προκηρύχθηκε το πρώτο από τα τρία υποπρογράμματα τον Οκτώβριο του 1995 με τίτλο: "Πηγές Οικονομικής Ιστορίας της Νεότερης Ελλάδας. Ποσοτικά Στοιχεία και Στατιστικές Σειρές, 1830-1939", και πρόκειται μέσα στο 1996 να προκηρυχθούν τα δύο επόμενα με τίτλους: "Οικονομική Ιστορία της Νεότερης Ελλάδας (1830-1940). Συγγραφική συλλογική έργου", και "Ιστορία της Εθνικής Τράπεζας (1841-1940). Συγγραφική συλλογική έργου".

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ Ε.Τ.Ε

Μελέτες Οικονομικής Ιστορίας

Ι. Α. Βαλιωράτου, *Ιστορία της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος (1842-1902)*.

Γ. Β. Δερτιλή, *Το ζήτημα των τραπεζών (1871-1873)*.

Σταύρου Θεοβαδίου, *Πίστη και εκκρηματισμός της οικονο-*

μίας (1860-1900).

Λευτέρη Παπαγιαννάκη, *Οι ελληνικοί σιδηροδρομοί (1882-1910)*.

Θάμου Μ. Βερέμη, *Οικονομία και δικτατορία (1925-1926)*.

Κωνσταντίνου Παπαθανασόπουλου, *Ελληνική εμπορική ναυτιλία (1833-1856)*.

Παναγιώτη Πετράκη, *Η τραπεζική χρηματοδότηση του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα στην Ελλάδα (1844-1869)*.

Βασίλη Α. Καρδάρη, *Συρος: Σταυροδρόμι της Ανατολικής Μεσογείου (1832-1857)*.

Κώστα Κωστή, *Αγροτική οικονομία και Γεωργική Τράπεζα (1919-1928)*.

Νίκου Σ. Παντελάκη, *Συμμαχικές πιστώσεις, κράτος και Εθνική Τράπεζα (1917-1928)*.

Κωνσταντίνου Παπαθανασόπουλου, *Εταιρεία Ελληνικής Ατμοπλοΐας (1855-1872)*.

Μαργαρίτας Δρίσση, *Βιομηχανία και τράπεζες στην Ελλάδα του Μεσοπολέμου*.

Θανάση Καλαφάτη, *Αγροτική πίστη και οικονομικός μετασχηματισμός (Αναγέννηση, τέλη 19ου αιώνα)*, τόμ. Α', τόμ. Β', τόμ. Γ'. Γιώργου Ν. Μπυροφάνη, *Η κίνηση των τιμών του σιταριού στην Ελλάδα: Εξωτερικό εμπόριο και κρατική παρέμβαση (1860-1912)*.

Νίκου Σ. Παντελάκη, *Ο εθελκτισμός της Ελλάδας (1889-1956)*.

Νικόλα Δ. Κουγέα, *Η τμήση του συναλλάγματος και η νομισματική πολιτική στην Ελλάδα (1843-1879)*.

Π. Ε. Πετράκη με τη συνεργασία του Χ. Πανώριου, *Τα σημεία καμπής στη δραστηριότητα της ελληνικής οικονομίας (1840-1913)*.

Στάθη Ν. Τσαοσορού, *Η συγκρότηση του διανομητικού κεφαλαίου στην Ελλάδα (1895-1939)*, τόμ. Α', τόμ. Β'.

Βαγγελή Πρόντζα, *Οικονομία και γαιοκτησία στη Θεσσαλία (1881-1912)*.

Πηγές Οικονομικής Ιστορίας

Θ. Βερέμη και Κ. Κωστή, *Η Εθνική Τράπεζα στη Μικρά Ασία (1919-1922)*.

Ευτυχίας Δ. Λιάτα, *Τιμές και αγαθά στην Αθήνα (1839-1846)*.

Πέτρου Πιζανία, *Μισθοί και εισοδήματα στην Ελλάδα (1842-1923)*.

Ετέφανου Παναγεωργίου, *Ιωάννας Πενελόπη-Μίνωγλου, Τιμές και αγαθά στην Αθήνα (1834)*.

Επεξεργασμένα Στοιχεία Οικονομικής Ιστορίας

Ευτυχίας Δ. Λιάτα, *Γενικό ευρετήριο του Ιστορικού Αρχείου της Εθνικής Τράπεζας*.

Σταύρου Θεοβαδίου, *Γεωγραφική κατανομή των εργασιών της ΕΤΕ (1861-1900)*.

Σταύρου Θεοβαδίου, *Δείγμα συναλλάγματιμων προεξοφλημένων από την ΕΤΕ (1859-1888)*.

Κώστα Κωστή, *Αγροτική οικονομία και Γεωργική Τράπεζα: τα τεκμήρια*.

Π. Πιζανία και Γ. Ν. Μπυροφάνη, *Κίνηση των τιμών στην Ελλάδα, 18^ο - αρχές 21^{ου} αιώνα*, τόμ. Α', τόμ. Β'.

Βαγγελή Πρόντζα, *Οικονομία και γαιοκτησία στη Θεσσαλία (1881-1912)*. Τα τεκμήρια.

Παναγιώτη Πετράκη, *Δημόσιος δανεισμός και η εξέλιξη βασικών τραπεζικών μεγεθών (1844-1869)*.

Αναλυτικά Ευρετήρια Ιστορικού Αρχείου Ε.Τ.Ε

Νέσως Κατσοπούλου, *Δάνεια επί ευενεχία κρηγογράφου εξοφλημένα*.

Κώστα Τζωρζόπουλου, *Απόδοση τίτλων*.

Νίκου Παντελάκη, *Δημόσια δάνεια*.